29. 4. 2019

ID: 109227

Restituce

Jestliže povinná osoba na pozemku určeném k plnění funkcí lesa v době od doručení výzvy k vydání do jeho odevzdání oprávněné osobě dle zákona č. 428/2012 Sb. prováděla s péčí řádného hospodáře těžbu dřeva, je povinna vydat oprávněné osobě vytěženou dřevní hmotu nebo jí poskytnout peněžitou náhradu; může si však odpočítat to, co na těžbu, případně prodej, účelně vynaložila.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 28 Cdo 2801/2018-276, ze dne 17.10.2018)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci žalobkyně: Metropolitní kapitula u svatého Václava v Olomouci, sídlem v O., zastoupená JUDr. R.Ch., advokátem se sídlem v O., proti žalovanému: Lesy České republiky, s.p., se sídlem v H.K., o vydání věci, in eventum o zaplacení 11 286 538 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 19 C 270/2016, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 28. března 2018, č. j. 69 Co 368/2017-251, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 28. března 2018, č. j. 69 Co 368/2017-251, a rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 25. května 2017, č. j. 19 C 270/2016-210, se ruší a věc se vrací Okresnímu soudu v Olomouci k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

V záhlaví označeným rozsudkem odvolací soud potvrdil rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 25. 5. 2017, č. j. 19 C 270/2016-210, jímž byla zamítnuta žaloba o vydání blíže specifikované dřevní hmoty a pro případ, že ji žalovaný nemá v držení, o zaplacení částky 11 286 538 Kč s příslušenstvím, a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení (výrok I. rozsudku odvolacího soudu); současně odvolací soud rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II. rozsudku odvolacího soudu).

Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalovaný jakožto osoba povinná podle zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen - „zákon č. 428/2012 Sb.“), na základě písemné výzvy, jež mu byla doručena dne 1. 7. 2013, vydal žalobkyni coby osobě oprávněné dne 18. 9. 2014 pozemky v k. ú. H. V. určené k plnění funkcí lesa. V době od 1. 7. 2013 do 18. 9. 2014 přitom žalovaný na těchto pozemcích prováděl nahodilou těžbu dřeva (kůrovcovou, ostatní hmyzovou, živelnou, tracheomykózní, ostatní těžbu a pokládal lapáky). Zároveň ovšem za dané období došlo i k přírůstu dřevní hmoty v hodnotě (dle lesního hospodářského plánu) 6 428 244 Kč. Na základě takto zjištěného skutkového stavu odvolací soud dovodil, že v situaci, kdy žalovaný o vydávané pozemky v době od obdržení výzvy k vydání do jejich odevzdání žalobkyni pečoval jako řádný hospodář (plnil povinnosti stanovené mu zákonem č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů /lesní zákon/, dále jen - „lesní zákon“), nemá žalobkyně na vydání vytěžené dřevní hmoty ani na poskytnutí peněžní náhrady nárok. Žalobě, jíž se takovéhoto plnění domáhala, proto nevyhověl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Předestřela otázku výkladu ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., ukládajícího povinné osobě vydat oprávněné osobě věc ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy. Měla za to, že tato otázka v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud nebyla vyřešena. Namítala, že ji žalovaný v důsledku vytěžení dřevní hmoty předmětné lesní pozemky nevydal včetně jejich součástí a příslušenství, čímž je znehodnotil, když snížil jejich hodnotu oproti stavu ke dni doručení výzvy. Vytýkala, že odvolací soud při řešení otázky, zda činností žalovaného došlo ke znehodnocení vydávaných lesních pozemků, vycházel z

nepřiléhavého rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2000, sp. zn. 23 Cdo 1677/1998, jenž odporuje závěrům dovozeným v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 73/2004. Namítala dále, že poukaz na finanční náhradu paušálního charakteru je nepřípadný, neboť tato se poskytuje za křivdy spáchané v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, a nikoliv za škodu způsobenou v období let 2013 a 2014. Navrhla, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) dovolání projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. část první, čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), dále jen „o. s. ř.“.

Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (žalobkyní) zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.) a ve lhůtě stanovené § 240 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky výkladu § 12 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., která v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud nebyla vyřešena.

Zmatečnosti (§ 229 odst. 1, odst. 2 písm. a/, b/ a odst. 3 o. s. ř.) ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí o věci a k nimž dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.), se z obsahu spisu nepodávají.

Nejvyšší soud se proto dále zabýval tím, zda je dán důvod vymezený dovoláním, tedy prověřením správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem v hranicích dovoláním vymezené otázky.

O nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 12 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., nedohodne-li se oprávněná osoba s povinnou osobou písemně jinak, věc se vydá oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy k jejímu vydání povinné osobě, s jejími součástmi a s příslušenstvím, které náležely do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, nebo které zastoupily jejich funkci, anebo jsou nezbytné k řádnému užívání nemovité věci v souladu s jejím účelem. Povinná osoba nemá vůči oprávněné osobě jiná práva související s vydávanou věcí, než která stanoví tento nebo jiný zákon. Oprávněná osoba, které byla věc vydána, nemá vůči povinné osobě jiná práva související s vydávanou věcí, než která stanoví tento zákon.

Podle § 32 odst. 1 lesního zákona vlastník lesa je povinen provádět taková opatření, aby se předcházelo a zabránilo působení škodlivých činitelů na les, zejména a) zjišťovat a evidovat výskyt a rozsah škodlivých činitelů a jimi působených poškození důležitých pro pozdější průkaznost provedených opatření; při zvýšeném výskytu neprodleně informovat místně příslušný orgán státní správy lesů a provést nezbytná opatření, b) preventivně bránit vývoji, šíření a přemnožení škodlivých organismů, c) provádět preventivní opatření proti vzniku lesních požárů podle zvláštních předpisů.

Podle § 33 odst. 1, věty první, lesního zákona vlastník lesa je povinen přednostně provádět těžbu nahodilou tak, aby nedocházelo k vývinu, šíření a přemnožení škodlivých organismů.

Z ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. vyplývá, že povinná osoba vydá věc, včetně jejích součástí a příslušenství, oprávněné osobě ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy k jejímu vydání. Rozhodným dnem, jímž se stav vydávané věci řídí, je tedy den, kdy byla povinné osobě doručena výzva k vydání věci (z komentářové literatury viz Kříž, J., Valeš, V., Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 256, bod 1). Smyslem uvedené právní povinnosti je zajištění určité stability stavu věci, jejíž vydání je požadováno, a zamezení jeho účelovým změnám. Důraz na zachování stavu věci v době doručení písemné výzvy k jejímu vydání povinné osobě totiž přispívá k právní jistotě jak oprávněné, tak povinné osoby (srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2000, sp. zn. 23 Cdo 1677/98, publikovaný v časopise Soudní rozhledy č. 11/2000; k přiměřené aplikaci některých závěrů artikulovaných v souvislosti s výkladem obdobně konstruovaných ustanovení obecných restitučních předpisů v poměrech zákona č. 428/2012 Sb. srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. 28 Cdo 3938/2015). K zajištění stability vydávané věci pak slouží restitučními předpisy ukládaná povinnost, aby s ní povinná osoba až do jejího vydání oprávněné osobě nakládala s péčí řádného hospodáře, či zákaz věc, její součásti anebo příslušenství převést do vlastnictví jiného (viz kupř. § 5 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku; srov. k tomu nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. I. ÚS 243/98, publikovaný pod č. 19/2001 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, či usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2007, sp. zn. III. ÚS 630/06, publikované pod č. 4/2007 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu).

Právní postavení povinné osoby, jež obdržela opodstatněnou výzvu k vydání věci, a jíž je tudíž známo, že je povinna nakládat s drženou věcí s péčí řádného hospodáře a zajistit její odevzdání, včetně součástí a příslušenství, ve stavu, v němž se nalézala ke dni doručení výzvy, oprávněné osobě (§ 12 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb.), jest pak - v souvislosti s nakládáním s vydávanou věcí - připodobnit právnímu postavení neoprávněného, resp. nepoctivého, držitele, jemuž je (nebo z okolností musí být) známo, že mu výkon práv k věci nenáleží a že by jej měl přenechat jinému (srov. § 131 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, § 1000, § 1001 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014). Obdobně jako neoprávněný, resp. nepoctivý, držitel je tedy i povinná osoba - zajišťujíc splnění povinnosti vydat věc ve stavu existujícím ke dni doručení výzvy - povinna vydat věc oprávněné osobě s jejími plody a užitky (získanými za dobu od převzetí výzvy k vydání), může si však odpočítat náklady nutné pro údržbu a provoz věci. Jde-li o plody, které již vydat nelze (např. byly prodány či spotřebovány), je třeba poskytnout oprávněné osobě jejich peněžní náhradu. Povinná osoba si přitom může odpočítat vše, co by při obvyklém nakládání (hospodaření) s věcí musela vynaložit oprávněná osoba, byla-li by již jejím vlastníkem. Jestliže k řádnému hospodaření s věcí náleží těžení plodů, nebo dokonce je-li těžení plodů obsahem zákonné povinnosti vlastníka věci (viz ustanovení §§ 32 odst. 1, 33 odst. 1, věty první, lesního zákona), má povinná osoba právo na náhradu náklady, které při těžbě vynaložila, postupovala-li s péčí řádného hospodáře a vynaložila-li je účelně (srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4694/2016).

Jestliže tedy povinná osoba na pozemku určeném k plnění funkcí lesa v době od doručení výzvy k vydání do jeho odevzdání oprávněné osobě dle zákona č. 428/2012 Sb. prováděla s péčí řádného hospodáře těžbu dřeva, je povinna vydat oprávněné osobě vytěženou dřevní hmotu nebo jí poskytnout peněžitou náhradu; může si však odpočítat to, co na těžbu, případně prodej, účelně vynaložila.

Závěr odvolacího soudu, že žalovaná povinná osoba v situaci, kdy v době od obdržení výzvy k vydání předmětných lesních pozemků do jejich odevzdání žalobkyni dle zákona č. 428/2012 Sb. postupovala při těžbě dřeva s péčí řádného hospodáře, není bez dalšího povinna v daném období vytěženou dřevní hmotu vydat žalobkyni ani jí poskytnout peněžní náhradu, tudíž se zřetelem k výše

uvedenému zjevně neobstojí.

Nejvyšší soud proto, shledávaje dovolání opodstatněným, rozsudek odvolacího soudu bez jednání (§ 243a odst. 1 věty první o. s. ř.) zrušil. Poněvadž důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, odst. 2, věty první a druhé, o. s. ř.).

Právní názor vyslovený Nejvyšším soudem v tomto rozsudku je pro soudy nižších stupňů v dalším řízení závazný (§ 243g odst. 1, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti